

- ред. Смирнова А.В. – Изд. дом ГУ - ВШЭ, 2010. – 288 с.
23. Дзолло Д. Демократия и сложность: реалистический поход / Д. Дзолло; [пер. с англ. Эдельман Н.В., Калинин А.А., Юсим М.А.] / под ред. Смирнова А.В. – Изд. дом ГУ - ВШЭ, 2010. – 320 с.
24. Кампфнер Дж. Свобода на продажу. Как мы разбогатели - и лишились независимости / Дж. Кампфнер. [пер. с англ. С. Львовского]. – М.: Астрель, 2012. – 415 с.
25. Крауч К. Постдемократия / К. Крауч; [пер. с англ. Н.В. Эдельмана]; Гос. Ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом Гос. Ун-та Высшей школы экономики, 2010. – 192 с.
26. *Almond G.* The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations / *G. Almond* and *S. Verba*. – SAGE, 1989. – 379 p.
27. *Rosenbaum W. A.* Political Culture / *W. A. Rosenbaum*. – Praeger, 1975. – 181 p.
28. *Franklin D.* Political Culture and Constitutionalism: A Comparative Approach / *D. P. Franklin, M. J. Baun*. – M.E. Sharpe, 1995. – 246 p.
29. *Lucius C.* Vietnam's Political Process: How education shapes political decision making / *C. Lucius*. – Taylor & Francis, 2009. – 208 p.
30. *Stone D.* Policy Paradox: The Art of Political Decision Making (Revised Edition) / *D. Stone*. – *W. W. Norton & Company*; 3rd edition. – 2011. – 448 p.

УДК 321.7

Гайко О. С.

РФ Национального института
стратегических исследований у м. Харкові

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН І ДЕМОКРАТІЯ: МЕХАНІЗМ ЗБІЛЬШЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ ЛІБЕРАЛЬНИХ ДЕМОКРАТІЯХ

Робиться спроба окреслити механізм зростання повноважень органів виконавчої влади в сучасних країнах ліберальної демократії. Розглядається феномен інституту надзвичайного стану в контексті політичних практик сучасних ліберальних політич і співвідношення між розширенням повноважень виконавчої влади, надзвичайним станом і демократією.

Ключові слова: демократія, надзвичайний стан, лібералізм, виконавчі органи державної влади.

Гайко О. С.

ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ И ДЕМОКРАТИЯ: МЕХАНИЗМ УВЕЛИЧЕНИЯ ПОЛНОМОЧИЙ ГОСУДАРСТВА В СОВРЕМЕННЫХ ЛИБЕРАЛЬНЫХ ДЕМОКРАТИЯХ

Делается попытка очертить механизм увеличения полномочий органами исполнительной власти в современных странах либеральной демократии. Рассматривается феномен института чрезвычайного положения в контексте политических практик современных либеральных политий и соотношение между расширением полномочий исполнительной власти, чрезвычайным положением и демократией.

Ключевые слова: демократия, чрезвычайное положение, либерализм, исполнительные органы государственной власти.

Gaiko O.

THE STATE OF EMERGENCY AND DEMOCRACY: THE MECHANISM OF INCREASING THE AUTHORITY OF THE STATE IN MODERN LIBERAL DEMOCRACIES

The article makes an attempt to outline the mechanism for increasing the powers of the executive power in modern liberal democracies. The phenomenon of the institution of state of emergency in the context of the political practices of modern liberal politics and the relationship between the expansion of executive power, emergency and democracy are analyzed.

Key words: *democracy, the state of emergency, liberalism, the executive bodies of state power.*

Усе частіше сучасна політична наука виражає занепокоєння відносно стану демократичних ліберальних інститутів. Претензії лібералів на унікальність і незворотність демократичних інститутів країн пізнього капіталізму стикаються з сукупністю різноманітних фактів, які викликають серйозні сумніви щодо стану демократії в центрі капіталістичної світ-системи. У цій публікації буде розглянуто стан сучасних ліберальних політич у контексті інституту надзвичайного стану. Планується обґрунтувати ідею відносно того, що сучасні демократичні інститути не здатні ефективно контролювати виконавчі органи державної влади, останні, в свою чергу, оминаючи закріплені конституціями і міжнародним законодавством нормативно-правові акти, які гарантують дотримання низки прав громадян, розширюють втручання в приватну сферу.

Проблема розширення повноважень органів державної влади в країнах сучасного типу знайшла відбиття в класичних роботах Ж. Марітена [1] і Б. де Жувененя [2], які виступали послідовними критиками ідеї суверенітету і нації, в яких вбачали інструмент для тотального втручання держави і перманентного порушення приватних прав громадян. Основною проблемою цих авторів є інтерпретація суверенітету в рамках доктрини Ж. Бодена, ігноруючи той факт, що зовсім протилежну модель суверенітету пропонує Й. Альтузій. По-друге, в обох роботах ігнорується політико-юридичний механізм, який робив би можливим юридичне декларування принципу верховенства прав людини і громадянина, а політично звужував зону застосування цих прав.

Досить масштабну і детальну ренонструкцію формування і розширення повноважень сучасних держав робить М. ван Кревельд [3], який слушно зауважує, що

державні інститути стають не ефективними, а ліберальні демократії переживають кризу, однак автор занадто звужує фокус уваги на соціальних зобов'язаннях держави, не помічаючи той факт, що ефективне втручання держави в приватну сферу може відбуватися за умов деградації державних інститутів і неможливості виконувати державою взятих на себе зобов'язань.

Концептуальну критику самої ідеї демократії, в частині суб'єктності народу, представляє в переконливій формі В. Іванов [4], реабілітуючи олігархію для протиставлення ліберальній доктрині про громадянське суспільство.

Механізм розширення повноважень виконавчої влади в контексті надзвичайного стану розробляє Дж. Агамбен [5;6], який відштовхується від децизійністського підходу до суверенітету і теорії надзвичайного стану К. Шмітта [7;8], біополітики М. Фуко [9] і критики сучасних державних інститутів Х. Аредт [10].

Сучасні ліберальні демократичні інститути знаходяться в стані перманентної кризи, яка полягає у поступовому злитті приватної і політичної сфер, зменшенні ролі громадян у процесі ухвалення і реалізації політичних рішень, ліквідації реального розмежування між політичними ідеологіями, що призводить до популізму і зростання ролі політичних технологій у діяльності політичних партій. Зникнення ідеологічної різниці між основними політичними акторами ліберальних політич детермінує цілий ряд кризових політичних явищ, які являють собою небезпеку для існування демократичних інститутів.

По-перше, ліквідація реальної ідеологічної політичної боротьби призводить до того, що результат виборів (яким би непередбачуваним він не був) не змінює реального стану речей у політичній, соціальній і економічній сферах, що є прямим наслідком орієнтації політичних

партій, з метою максимізації підтримки, на пересічному виборця-споживача. Процес уніфікації ідеології і політичних практик розпочався в другій половині ХХ ст. і був безпосередньо пов'язаний із агрегативною моделлю демократії (Й. Шумпетер), яка пододала нормативний підхід до демократії, запропонувавши практику агрегації приватних інтересів і перенесення ринкових принципів у політичну сферу. На сьогоднішній день вибори не носять установчий характер, а перетворюються на факт легітимації політичних режимів.

По-друге, в країнах ліберальної демократії простежується злиття приватної і публічної сфер, розмежування яких і сприяло виникненню політики. Приватна сфера все частіше починає ототожнюватися з публічною сферою, внаслідок чого приватні проблеми починають вноситися в політичний порядок денний і розглядаються в якості проблем державного значення (проблема абортів, ювенальна юстиція, домашнє насилля, що поступово регламентується окремими нормативно-правовими актами, хоча адміністративне й кримінальне законодавство не цікавить факт родинно-кровних зв'язків між потерпілим і злочинцем). Процес злиття приватної і публічної сфер Ю. Габермас називає колонізацією системою життєвого світу, яке розглядається автором в контексті механізму легітимізації країн пізнього капіталізму [11].

По-третє, встановлення державою (особливо характерно для Європи) контролю над перерозподілом ресурсів, що породжує залежні від уряду соціальні групи, які стають політично пасивними і мовчазливо підтримують поточну політичну повістку дня.

Окрім вищенаведених проблем вважаємо необхідним окреслити ще одне принципове положення – апеляція до терористичної загрози з метою збільшення втручання державних інститутів в приватну сферу, що стало звичним явищем в ХХІ ст.

Після терактів 2001 р. в США було прийнято федеральний закон „Патріотичний акт” (*USA PATRIOT Act*), що суттєво збільшив повноваження виконавчої влади при втручанні в приватну сферу громадян; ухвалення цього закону пояснюється необхідністю забезпечення національної безпеки і збереження демократичних

інститутів. Відповідно до положень цього закону, державні органи отримують безпрецедентні можливості збирати інформацію на будь-якого громадянина шляхом телефонних прослуховувань, ознайомлення з приватним листуванням. Впроваджено можливість проведення обшуку й затримання підозрюваного в терористичній діяльності, оминаючи законом встановлену процедуру, якщо така необхідність пояснюється національною безпекою. В 2006 р. приймається закон „Про військові комісії”, який передбачає механізм проведення закритих судових засідань над особами, яких підозрюють у терористичній діяльності. В 2007 р. приймається закон „Про використання військових сил у випадку надзвичайної ситуації в суспільстві”. Цей закон суттєво розширює класифікацію ситуацій, у яких може оголошуватися військовий стан. У 2011 р. було прийнято закон в сфері національної безпеки (*National Defense Authorization Act 2012*), який, аналогічно Патріотичному акту, суттєво розширював повноваження спецслужб і державних інститутів втручатися в приватну сферу громадян, а існуючі положення і підходи цього закону вступають у протиріччя з конституційними принципами і правами людини.

У 2001 р. Німеччина, як реакція на теракти в США, приймає закон про національну безпеку, який, як і Патріотичний акт, суттєво розширював повноваження державних органів і спецслужб у контролі над приватним життям громадян. Низка положень закону, які обмежували права громадян, запроваджувалися на обмежений законом термін, однак в 2006 і 2011 рр. дію цих правових норм було подовжено на 4 роки.

Іспанський кримінальний кодекс передбачає особливу процедуру притягнення до відповідальності підозрюваних у скоєнні терористичних актів, зокрема на них не поширюється низка гарантованих законодавством прав для підозрюваних і надає правоохоронним органам можливість (без рішення суду) збільшувати термін затримання.

Прийняття антитерористичного законодавства, яке суттєво збільшує можливість для втручання державних органів влади і порушує права людини, викликало серйозне занепокоєння суспільних і

політичних організацій, які виражають тривогу через можливість еволюції ліберальних демократичних режимів у тотальні форми контролю над населенням власних країн. Така позиція виглядає досить парадоксальною, оскільки ліберальний мейнстрім декларує незворотність і універсальність демократичних цінностей і прав людини та заявляє про можливість формування демократичних інститутів у результаті встановлення демократичного громадянського контролю над діяльністю органів державної влади. Якщо відштовхуватися від тези критиків антитерористичного законодавства про те, що запровадження антитерористичного законодавства дає можливість уряду проводити безпрецедентні в історії ліберальних демократій втручання, то ліберальне положення про підконтрольність державної влади громадянським інститутам є ідеологічним міфом, оскільки реальний контроль громадськості зробив би просто неможливим ухвалення закону, направлено проти прав громадян і громадянського суспільства. Для вирішення сформульованої вище проблеми необхідно розглянути три принципові моменти:

- з якою метою формуються демократичні інститути в державах Нового часу;
- чому антитерористичне законодавство суттєво обмежує права громадян і людини, що є конституційно можливим лише при оголошенні надзвичайного стану, але органами державної влади не оголошується надзвичайний стан;
- в результаті чого стає можливим одностороннє збільшення державними органами повноважень і можливості для втручання в ті сфери, автономність яких закріплена на конституційному рівні.

Для окреслення механізму формування демократичних інститутів і поступового зростання ролі держави необхідно актуалізувати військово-податкову теорію походження держави (Ч. Тіллі [12], В. Мак-Ніл [13]) в рамках веберіанської традиції. Специфікою цього теоретичного підходу є визнання військової небезпеки як чинник формування держав сучасного типу. Революція у військовій справі XV-XVI ст. детермінувала дорожнечу війни та призвела до появи чисельних армій [13], у зв'язку з чим виникає необхідність масово рекрутувати населення і отримувати ресурси для ведення війн, які стали надто

дорогими. Така трансформація веде до появи національних армій, запровадження податків і встановлення раціональної бюрократії як інструменту для збору податків і ефективного рекрутування підданих до армії. Подібний інструмент міг бути ефективним лише за умови, якщо населення отримувало би певні привілеї, заради збереження яких, воно було готове воювати і платити податки. Постійні бунти та соціальні заворушення проти політики держави нового типу, що було звичним явищем Пізнього Середньовіччя і початку Нового часу, змушувало держави йти на компроміс найбільш активним і впливовим соціальним групам, які говорили від імені всього суспільства [12]. Компромісом можна вважати наділення певними привілеями і збереження автономії конкретних соціальних груп. Таким чином, формується своєрідний консенсус між державою та найбільш активними і впливовими соціальними групами. Держава збільшує повноваження, а соціальні страти отримують конкретні привілеї і права. Саме цим фактом пояснюється впливовість буржуазії у XIX ст., яка традиційно говорила від імені суспільства в перемовинах із державною владою і поступово збільшувала власний вплив і закріплювала статус. І саме буржуазія починає активно протистояти аристократії та стає головним апологетом лібералізму.

Отже, згідно з логікою військово-податкової теорії походження держави, збільшення повноважень і централізація держави не була одностороннім процесом, виникла постійна необхідність компромісу з впливовими групами суспільства. Демократичні інститути виникають в результаті двох чинників:

- зовнішня військова загроза, яка зумовила необхідність мобілізації широких мас і доступ до ресурсів населення, які використовувалися для фінансування війн;
- внутрішні протести населення проти втручання держави.

Держави сучасного типу (національні держави) отримують суттєві переваги в плані війни і доступу до ресурсів, що зробило альтернативні політичні утворення (імперії, міста-держави) неконкурентоздатними і призвело до їх повного зникнення. Таким чином, демократичні інститути з'являються не в результаті реалізації гуманістичних ідей Просвіт-

ництва і не шляхом боротьби населення за власні права (хоча цей чинник мав важливе, але не вирішальне значення), а в результаті появи механізму, який найбільш ефективно вирішував проблему загрози суверенній владі.

Другою важливою проблемою нашого аналізу є феномен надзвичайного стану, який ми плануємо розглянути більш детально. Під надзвичайним станом ми розуміємо юридично-політичний інститут, який в екстраординарних ситуаціях, що становлять загрозу державному ладу, територіальній цілісності, політичній стабільності тощо, призупиняє дію законів, які наділяють громадян правами і свободами і збільшує повноваження виконавчої влади. Тобто, надзвичайний стан призупиняє конституційних механізм розподілу повноважень між гілками влади і дію законів, які гарантують права і свободи громадян, але це призупинення має логіко-правове обґрунтування. Інститут надзвичайного стану має різні назви в національних законодавствах – військовий стан, стан суспільної небезпеки, стан облоги і т.ін., однак вони не є окремими інститутами, а є різноманітними формами інституту надзвичайного стану.

Інститут надзвичайного стану був відомий ще за часів античного Риму у вигляді інституту диктатури, який в неординарних ситуаціях, коли право не може ефективно виконуватися, отримував всю повноту влади для нормалізації поточної соціально-політичної ситуації.

Надзвичайний стан оголошується в неординарних і небезпечних для суверенітету соціально-політичних ситуаціях (революції, заколоти, військові дії, повстання тощо) які неможливо подолати, спираючись на існуюче правове поле, що регулює ординарний соціально-політичний характер. Тобто, надзвичайний стан є неординарним заходом для неординарної ситуації, який застосовується для переведення ненормальної правової ситуації в нормальне правове поле. В разі подолання неординарної ситуації надзвичайний стан скасовується і відновлюється нормальний правовий порядок, який існував до оголошення надзвичайного стану.

Специфіка надзвичайного стану полягає в тому, що суто юридична процедура приховує реальні політичні інтереси, які стоять за ситуацією оголо-

шення надзвичайного стану, оскільки неможливо нормою права визначити ситуацію коли настає неординарна ситуація і неможливо передбачити правовою нормою завершення дії надзвичайного стану, що дає нам можливість розглядати рішення про оголошення і завершення надзвичайного стану як політичне рішення, яке має логіко-правове обґрунтування [8].

У результаті Першої світової війни ліберально-демократичні держави в умовах військової необхідності суттєво збільшують повноваження виконавчої влади, але після завершення війни і нормалізації поточної соціально-політичної ситуації виконавчі органи влади залишають за собою ті повноваження, які були отримані під час війни. Так, у Веймарській республіці наявність 48 статті Конституції, відповідно до якої Рейхпрезидент мав право оголосити надзвичайний стан, дозволяла виходити з політичних криз. У Франції і США надзвичайний стан використовувався для проведення фінансової політики. Так, „Надзвичайний закон про банки” і Наказ 6102 від 1933р., які були підписані Ф. Рузвельтом, апелюючи до національної безпеки, в неконституційний спосіб – винятково рішенням голови держави – призупинили діяльність банків і зобов'язали населення та організації здати наявне золото за визначеним державою курсом. За ігнорування Наказу 6102 було встановлено кримінальну відповідальність – позбавлення волі до 10 років. Апелювання до військової загрози дозволило Президенту США Ф. Рузвельту, попри законодавство, самостійно прийняти закони в обхід голосування в Сенаті.

Після завершення Другої світової війни державні органи виконавчої влади продовжили функціонування з розширеними повноваженнями, правовою і політичною нормою стало ухвалення урядом і/або президентом наказів, постанов, розпоряджень, які отримують силу закону, оминаючи ухвалення парламентів. Разом із тим, парламенти перетворилися на механізм легалізації рішень урядів, які спираються на парламентську більшість у законодавчому органі влади.

Надзвичайний стан перестає бути обмеженим у часі, а стає постійно діючим управлінським механізмом [5]. У 1981 р. в результаті вбивства ісламістами прези-

дента Єгипту А. Садата, головою держави стає Хосні Мубарак. Очоливши державу, Х. Мубарак оголошує надзвичайний стан, який було ліквідовано 2011 р. Протягом тридцяти років Єгипет існував за умов надзвичайного стану з екстраординарними повноваженнями виконавчої влади, армії, спецслужб і обмеженими правами громадян. У 1963 р. в Сирії відбувся державний переворот, який організували військові, в країні було проголошено надзвичайний стан, який скасували в 2011 р. (надзвичайний стан діяв 48 років) – за іронією долі саме в той момент, коли в країні розпочалися акції протесту, що вилилися в громадянську війну.

Після Другої світової війни Великобританія періодично використовує армію для робіт у громадській сфері, часто через страйки профспілок. Так, у 1980-х рр. працівники швидкої допомоги відмовилися виходити на роботу вимагаючи від уряду збільшення заробітної плати, коли перемови зайшли в глухий кут, уряд приймає рішення (омінаючи парламент) залучити до виконання функцій працівників швидкої допомоги військових лікарів, водіїв і техніку [14], що може бути реалізоване лише за умов надзвичайного стану.

На початку 1960-х рр. К. Шміт публікує знакову роботу „Теорія партизана”, яка аналізує картину світу як стан перманентної громадянської війни, що ліквідує принципову дихотомію демократія/авторитаризм по відношенню до форм політичних режимів [15]. Тобто, після Другої світової війни виконавчі органи влади демократичних держав отримують значні повноваження. Виникає ситуація дуалізму, коли конституційний механізм розподілу повноважень і гарантовані законом права залишаються в силі, а політична практика існує паралельно до конституційних принципів, отримуючи джерело реальної легітимності від факту підтримки громадянами на виборах. Будь-яке порушення конституційних принципів може стати легітимним у результаті апеляції до необхідності забезпечення національної безпеки.

У процесі „холодної війни” існувала реальна зовнішня військова небезпека, яка змушувала уряди прислухатися до думки громадян з метою унеможливлення загрози внутрішньополітичних заворушень, що обмежувало можливість тотального втру-

чання в приватну сферу громадян. Із завершенням „холодної війни” та оголошенням „кінця історії” загроза військового втручання зменшилась, а перевага в наявності національної держави деталізована, оскільки сучасний світ являє собою сукупність національних держав. За таких умов, сьогоdnішній ліберально-демократичний світ переживає поступове розформування тих державних інститутів, які були створені державами Нового часу (національними державами), оскільки наявність таких інститутів уже не надає стратегічних переваг (через поширення проекту національної держави), а наявність цих інститутів пов’язана з великими політичними й економічними витратами. Простежується процес поступової „приватизації” приватним капіталом тих функцій, які раніше виконувала держава (медицина, освіта, охорона порядку, інфраструктура) [16].

Таким чином, головним недоліком противників антитерористичного законодавства є віра в „сакральність” демократичних інститутів, а не аналіз останніх як раціональний інструмент держав сучасного типу. Змушена грати по правилах, які досягнуті в результаті компромісу з суспільством, виконавча влада зуміла в односторонньому порядку відмовитися від взятих на себе зобов’язань, зберігаючи риторику відданості досягнутому компромісу.

Антитерористична діяльність використовується сучасними ліберальними політіями як акт легітимізації надмірних повноважень виконавчої гілки влади, які були отримані в якості екстраординарних повноважень для екстраординарної ситуації, яка не могла бути вирішена ординарним правовим порядком. Але після повернення ординарної соціально-політичної ситуації екстраординарні повноваження залишилися і надалі в органів виконавчої влади. Важливо підкреслити принциповий момент: антитерористичне законодавство, яке суттєво обмежує права громадян і юридично розширює сферу компетенції для державних органів, не відкриває шлях для збільшення повноважень і втручання органів виконавчої влади (на чому наполягає переважна більшість критиків антитерористичного законодавства), навпаки, – прийняття антитерористичних законів стає можливим в результаті

широких повноважень органів державної влади, а ухвалення цих законів – це один із способів легітимації вже наявних повноважень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маритен Ж. Человек и государство / Ж. Маритен. – М.: Идея-Пресс, 2000. – 196 с.
2. Жувенель Б. Власть: Естественная история ее возрастания / Б. де Жувенель. – М.: ИРИСЭН, Мысль, 2011. – 546 с.
3. Кревельд М. Расцвет и упадок государства / М. ван Кревельд. – М.: ИРИСЭН, 2006. – 544 с.
4. Иванов В. Теория государства / В. Иванов. – М.: Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 288 с.
5. Агамбен Д. Homo sacer. Чрезвычайное положение / Д. Агамбен. – М.: Издательство „Европа”, 2011. – 148 с.
6. Агамбен Д. Homo sacer. Суверенная власть и голая жизнь / Д. Агамбен. – М.: Изд-во „Европа”, 2011. – 256 с.
7. Шмитт К. Диктатура. От истоков современной идеи суверенитета до пролетарской класовой борьбы / К. Шмитт. – СПб.: Наука, 2005. – 326 с.
8. Шмитт К. Политическая теология / К. Шмитт. – М.: Канон-Пресс-Ц, 2000. – 336 с.
9. Фуко М. Рождение биополитики. Курс лекций прочитанных в Каллеж де Франс в 1978-1979 учебном году / М. Фуко. – СПб.: Наука, 2010. – 448 с.
10. Арндт Х. О революции / Х. Арндт. – М.: Изд-во „Европа”, 2011. – 464 с.
11. Хабермас Ю. Проблема легитимации позднего капитализма / Ю. Хабермас. – М.: Праксис, 2010. – 264 с.
12. Тилли Ч. Принуждение, капитал и европейские государства. 990-1992 гг. / Ч. Тилли. – М.: Издательский дом „Территория будущего”, 2009. – 360 с.
13. Мак-Нил У. В погоне за мощью. Технология, вооруженная сила и общество в XI-XX веках / У. Мак-Нил. – М.: Издательский дом „Территория будущего”, 2008. – 456 с.
14. Режим чрезвычайного положения: опыт правового регулирования и практики применения в зарубежных странах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.svor.ru/public/docs_19926_101351677414.pdf
15. Шмитт К. Теория партизана / К. Шмитт. – М.: Праксис, 2007. – 301 с.
16. Крауч К. Странная не-смерть неоллиберализма / К. Крауч. – М.: Издательский дом „Дело”, 2012. – 272 с.

УДК 342.8

Шмат А.С.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ЕЛЕКТОРАЛЬНА СИСТЕМА У ПОЛІТИЧНОМУ ПОЛІ ДЕРЖАВИ

Розглядається поняття електоральної системи та підходи до його трактування. Визначається місце електоральної моделі у виборчому законодавстві. Аналізується роль виборчих правил у функціонуванні держави. Розглядаються напрямки впливу виборчої моделі на політичне поле країни. Описуються значимі характеристики електоральних систем, від яких залежать особливості їх впливу на політичний процес.

Ключові слова: електоральна система, електоральна модель, виборче законодавство, вибори.

Шмат А.С.

ЭЛЕКТОРАЛЬНАЯ СИСТЕМА В ПОЛИТИЧЕСКОМ ПОЛЕ ГОСУДАРСТВА

Рассматривается понятие электоральной системы и подходы к его трактовке. Определяется место электоральной модели в избирательном законодательстве. Анализируется роль избирательных правил в функционировании государства. Рассматриваются направления влияния избирательной модели на политическое поле страны. Описываются значимые характеристики электоральных систем, от которых зависят особенности их влияния на политический процесс.

Ключевые слова: электоральная система, электоральная модель, избирательное законодательство, выборы.